

3. Тресиддер Дж. Словарь символов / пер. с англ. С. Палько. – М.: ФАИР-ПРЕСС, 1999. – 448 с.

4. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел. – К.; Ірпінь: ВТФ «Перун», 2005. – 1728 с.

Митко С.Б.

студентка,

Науковий керівник: Таран О.С.

кандидат філологічних наук, доцент,

Національний університет «Львівська політехніка»

ЗАСОБИ ТВОРЕННЯ ВІДОНІМНИХ ДЕРИВАТИВ (НА МАТЕРІАЛІ ПРІЗВИЩ ПРЕЗИДЕНТІВ УКРАЇНИ)

В україністиці відонімні деривати досліджено в окремих статтях у таких аспектах: функціонування нових відонімних утворень у мові сучасної публіцистики (М. Навальна) [3], структурно-семантичні та функціонально-стилістичні аспекти відонімних дериватів (Т. Стасюк) [5], формування відонімних неологізмів за участі традиційних і нових словотворчих елементів (Д. Єнікеев) [1], а також дослідження прізвищ політиків як джерела неологізмів, що функціонують у засобах масової інформації (А. Мишка) [2].

Матеріалом цього дослідження послуговували електронні ЗМІ, а також коментарі інтернет-користувачів. Предметом наукової уваги стали відонімні деривати, утворені від прізвищ президентів України. Кілька відонімних дериватів від прізвищ президентів України зафіксовано у «Словнику лексико-словотвірних інновацій» А. Нелюби: *кравчукіст, антикучмовець, деюценкізація, янукдот, порошок* [4].

Мета нашого дослідження – визначити словотвірні засоби відонімних дериватів від прізвищ президентів України.

На першому етапі дослідження було здійснено кількісний аналіз вибірки. Так, було отримано 9 дериватів від прізвища Кравчук, 60 дериватів від прізвища Кучма, 20 – від прізвища Ющенко, 29 – від Янукович та 15 дериватів від прізвища Порошенко. Загалом було знайдено 2551 слововживання. Найчастотнішим дериватом від прізвища Кравчук є *кравчуківський* (25%), від прізвища Кучма – *кучмізм* (19%), Ющенко – *ющенківський* (30 %), Янукович – *януچار* (21%), Порошенко – *порошенківський* (48%). Найчастіше відонімні деривати трапляються у статтях та блогах (72%), однак деривати від прізвища Янукович частіше трапляються у коментарях (55%).

На другому етапі проаналізовані словотвірні засоби.

Деривати від прізвища *Кравчук* утворені від основи слова. Більшість слів (8) утворені суфіксальним способом – за допомогою суфіксів *-іст, -івець, -*

івськ, -івств, -ізм, -учк: кравчукіст, кравчуківець, кравчукізм, кравчучка, кравчуківство, кравчуківський, Кравчуківськ; 1 слово утворене префіксально-суфіксальним способом за моделлю анти-+основа+-ч: антикравчучка.

Деривати від прізвища *Кучма* також утворені від основи слова, з них 18 суфіксальним способом, за допомогою суфіксів *-іст, -івець, -і(о)вськ, -ств, -ізм, -івщин, -іст+ськ, -іст+к, -ак, -ізац, -іад, -іват, -знавство, -учк: кучміст, кучманіст, кучманізм, кучмістський, кучмістка, кучмівець, кучмівський, Кучмак, кучмізм, кучмознавство, кучмізація, кучманіти, кучмучка, кучмівщина, кучман, кучмувати, кучміада, кучманоїдовський, кучманоїдний; 18 суфіксально-префіксальним способом, за моделями нео-+основа+-іст/-ізм/-івськ (неокучміст, неокучмізм, неокучмівський), квазі-/пост-+основа+-ізм (квазікучмізм, посткучмізм), про-/до-/після-/анти-/без-/пост-+основа+-івськ (прокучмівський, докучмівський, післякучмівський, антикучмівський, безкучмівський, посткучмівський), анти-/пост-+основа+-іст (антикучміст, посткучміст), де-/+основа+-ізац (декучмізація), анти-+основа+-овець (антикучмовець), о-+основа+-іл (окучманілій), по-+основа+-івськ (по-кучмівськи), а також від основи деривату *кучморекреатор* утворене слово *антикучморекреаторський* (анти-+основа+-ськ); 1 безафіксним способом від деривата *кучмократія* – *кучмократ*.*

За допомогою способу основоскладання та словоскладання було утворено 22 деривати: *Кучмостар* (Кучма+[Київ]стар), *кучмономіка* (Кучма+[еко]номіка), *Кучмагеть* (Кучма+геть), *Кучмагейт* (Кучма+гейт), *кучмовоз* (Кучма+воз[ити]), *Кучмоляндія* (Кучма+ляндія), *кучмонавт* (Кучма+[космо]навт), *Кучморекреформа* (Кучма+реформа), *Кучма-лайт* (Кучма+лайт), *Кучмело* (Кучма+[чуч]ело (опудало), *кучманоїд* (Кучма+[гуман]оїд), *кучмократія* (Кучма+[демо]кратія), *кучмозой* (Кучма+[мезо]зой), *Кучмостан* (Кучма+[Туркмени]стан), *кучмобрухт* (Кучма+брухт), *КуЧмо* (Ку[чма]+чмо), *кучмоянучари* (Кучма+янучари), *кучмоліз* (Кучма+лиз[ати]), *кучманія* (Куч[ма]+манія), *кучмобаксівець* (Кучма+баксівець), *кучмоненависник* (Кучма+ненависник), *кучмозлодій* (Кучма+злодій).

Деривати від прізвища *Ющенко* утворені від основи слова, з них 6 суфіксальним способом – за допомогою суфіксів: *-іст* (ющенкіст), *-івець* (ющенківець), *-ізм* (ющенкізм), *-філ* (ющенкофіл), *-ізац* (ющенкізація), *-івщин* (ющенківщина); 9 суфіксально-префіксальним способом: *про-+основа+-івець* (проющенківець), *до-+основа+-івськ* (доющенківський), *по-+основа+-івськ* (по-ющенківськи), *анти-+основа+-івець/-івськ* (антиющенківець, антиющенківський), *пост-+основа+-івськ/-ізм* (постющенківський, постющенкізм), *де-+основа+-ізац* (деющенкізація), *про-+основа+-івськ* (проющенківський).

За допомогою способу основоскладання та словоскладання було утворено 4 деривати: *ющенколикий* (Ющенко+лик), *ющенколюб* (Ющенко+люб[ити]), *ющенкосос* (Ющенко+сос[ати]), *ющенкоманія* (Ющенко+манія).

Деривати від прізвища *Янукович* утворені від *януков-/янукович* та кореня – *янук-*.

Від прізвища *Янукович* утворено 8 дериватів, з них 5 суфіксальним способом – за допомогою суфіксів *-івець, -івськ, -ізм, -філ, -фобія, -іан: януковичівець, януковичівський, януковичофіл, януковичофобія, Януковичіана;* 3 суфіксально-префіксальним способом – *пост-/поза-/про-+основа+-івськ (постянуковичівський, позаянуковичівський, проянуковичівський).*

Від основи *януков-* було утворено 10 дериватів, із них 6 суфіксальним способом: *-ськ (януковський), -ізм (януковізм), -ість (януковатість), -цьк (януковицький), -ищ (януковище), -щин (януковщина);* 4 суфіксально-префіксальним способом: *анти-/пост-/про-+основа+-цьк (антиянуковицький, проянуковицький), по-+основа+-цьк (по-януковицьки).*

Від кореня за допомогою суфіксів *-іст* та *-ізм* було утворено деривати *янукіст, янучкіст та янукізм*, а також за моделлю *нео-+основа+-іст* утворено слово *неоянукіст*. Цікаво те, що сам корінь *-янук-* функціонує як окреме слово.

Основоскладанням та словоскладанням утворено такі слова, як: *януколикий (Янукович+лик), янучар (Яну[кович]+[яни]чар), янучарство (Яну[кович]+ [яни]чарство), Януческу/Янушеску (Яну[кович]+ [Чау]шеску), Януковоч (Янук[ович]+овоч), Януковичгейт (Янукович+гейт).*

Деривати від прізвища *Порошенко* утворені від основи слова *порошенк-* та кореня – *порош-*.

Від основи слова було утворено 12 дериватів, з них 9 суфіксальним способом – за допомогою суфіксів *-іст, -івець, -івськ, -ств, -ізм, -філ, -фоб, -івщин: порошенкіст, порошенківець, порошенківський, Порошенківськ, порошенківство, порошенкізм, порошенкофіл, порошенкофоб, порошенківщина;* 1 префіксальним способом – за допомогою префіксоїда *анти-*: *антипорошенко;* 2 суфіксально-префіксальним способом, за моделлю *анти-/про- + основа + -івськ: антипорошенківський, пропорошенківський.*

Від кореня за допомогою суфікса *-ист*, було утворено дериват *порошист*.

Основоскладанням утворено такі слова, як: *Порошенккіо (Порошенк [о] + [Пінок]кіо) та порошенколиз (Порошенко + лиз[ати]).*

Спільними для відонімних дериватів прізвищ обох всіх президентів є такі афікси: *-іст, -ськ, -ець, -ізм, -щин, про-, анти-*.

Зважаючи на частотність відонімних дериватів та словотвірні можливості прізвища *Кучма*, лінгвокреативний потенціал цього прізвища найбільший. Імовірно, це пов'язано з терміном його перебування на посаді президента України, а також активною політичною діяльністю за останні роки.

Список використаних джерел:

1. Єнікеев Д. С. Формування відонімних неологізмів за участі традиційних і нових словотворчих елементів // Сумський державний університет. – 2016. – С. 33-37.
2. Мишка А. Прізвища політиків як джерело неологізмів, що функціонують у засобах масової інформації // Стиль і текст. – 2010. – №11. – С. 61–71.

3. Навальна М. І. Функціонування нових відонімних утворень у мові сучасної української публіцистики // Лінгвістика : Зб. наук. праць. – Вип. 1 (28). – Луганськ : ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2013. – С. 141–150.

4. Нелюба А., Редько Є. Лексико-словотвірні інновації. 2012–2013: Словник. – Харків: Харківське історико-філологічне товариство, 2014. – 172 с.

5. Стасюк Т. В. Відонімні утворення: структурно-семантичні і функціонально-стилістичні аспекти у мові сучасної публіцистики : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філ. наук : спец. 10.02.01 «українська мова». – Дніпропетровськ, 2005. – 18 с.

Негер О.Б.

*кандидат філологічних наук, доцент,
Ужгородський національний університет*

ВПЛИВ МОДИ НА ФУНКЦІОНУВАННЯ УРБАНОНІМІЇ (НА МАТЕРІАЛІ УРБАНОНІМІВ ЗАКАРПАТТЯ)

Мода належить до тих екстралінгвальних факторів, які вже віддавна зумовлюють певні якісні і кількісні зміни в онімних підсистемах. Так, досліджуючи антропонімію, І. Франко зауважує, що структура й популярність українських прізвищ (які згодом стають прізвищами) у XVI – XVII ст. залежала від певної моди [4, с. 396]. До 1775–1783 рр. Т. Єгорова відносить моду в топонімії Нового світу на класичні імена [2, с. 115]. Очевидно, обов'язковими передумовами появи модних тенденцій у тій чи іншій галузі є множинність та недовговічність елементів певного класу й можливість виразити суб'єктивізм. З цього погляду антропоніми стають тією онімичною підсистемою, де мода може проявитися найбільшою мірою. У топонімії мода проявляється пізніше. При цьому не варто забувати й про те, що у градації екстралінгвальних чинників, які впливають на ономастикон, мода є вторинним фактором, який появляється як наслідок певних «історичних та громадських обставин» [4, с. 396]. Тобто про моду на ті чи інші назви можна говорити, обов'язково зауважуючи при цьому суспільні передумови виникнення її.

Як зазначає М. Романюк, «хоча в енциклопедичних виданнях мода окреслюється як нетривале панування в суспільстві певних смаків..., зумовлене зміною побутових та естетичних потреб, або ж, у широкому розумінні – нестійка, минуша популярність, проте її вплив на склад та особливості функціонування національного ономастикону також є незаперечним» [3, с. 23]. На думку дослідниці, яка першою здійснила комплексне дослідження впливу моди на функціонування всієї системи онімів Закарпаття кінця XX – початку XXI ст., особливо такі впливи проявляються під час суспільних змін. Проте стосовно урбанонімії це твердження є не зовсім точним. Мода стає важливим фактором розвитку системи називання, коли ця система вже сама досягла певного ступеня розвитку. Спочатку назви